

Innhold

Forord	5
--------------	---

Kapittel 1

Introduksjon til arealadministrasjon.	15
--	----

August E. Røsnes

1.1 Bakgrunn	15
1.1.1 Areal og administrasjon	15
1.1.2 Arealadministrasjon	17
1.1.3 Eierforholdet som registreringsenhet for arealadministrasjon	19
1.2 Arealadministrasjon som instrument i samfunnsutvikling ...	22
1.2.1 Funksjoner, policyer og virksomhet	22
1.2.2 Aktører og andre involverte	26
1.2.3 Spilleregler	28
1.3 Eiendom	29
1.3.1 Eiendom som realgode	29
1.3.2 Endringer – inklusivitet i retter, eksklusivitet i råderett?	31
1.3.3 Eiendomsdannelse – mellom avtale og regulering. ...	32
1.4 Bidragene	35
1.4.1 Profesjonsterminologien	35
1.4.2 Disponeringen	37
1.4.3 Del I	38
1.4.4 Del II	39
1.4.5 Del III	40

DEL I EIENDOM OG EIENDOMSFORHOLD SOM GRUNNLAG FOR AREALADMINISTRASJON

Kapittel 2

Eiendomsrett, særlige tinglige retter, samt bo- og eieformer i fast eiendom	43
--	----

Børge Aadland

2.1 Innledning	43
2.2 Fast eiendom som juridisk term	45
2.3 Eiendomsretten som juridisk term	53

2.4	Særlige tinglige retter	57
2.5	Bo- og eieformene	60
Kapittel 3		
Fast eigedom som romleg fenomen		64
<i>Leiv Bjarte Mjøs</i>		
3.1	Eigedom og romleg utstrekning	64
3.1.1	Korleis forstå eigedom og omgrepet grense?	64
3.1.2	Grunneigedom	66
3.1.3	Festegrunn	69
3.1.4	Anleggseigedom	70
3.1.5	Jordsameige	71
3.1.6	Eigarseksjon	71
3.1.7	Eigeformer som ikkje er registrert som fast eigedom .	74
3.2	Register for informasjon om fast eigedom	76
3.2.1	Registra for romleg informasjon	76
3.2.2	Korleis er den romlege oppbygginga av registreringssystemet?	77
3.2.3	Er romleg eigedomsinformasjon i grunnbok og matrikkel til å lite på?	79
Kapittel 4		
Formalisering av eigarskap i matrikkel og grunnbok		87
<i>Leiv Bjarte Mjøs</i>		
4.1	Kva vil det seie å formalisere eigarskap i grunnbok og matrikkel?	87
4.2	Attersyn over utvikling av eigedsregistrering og oppmåling	89
4.2.1	1600-talet	89
4.2.2	1700-talet	90
4.2.3	1800-talet	93
4.2.4	1900-talet	101
4.2.5	Innpå 2000-talet	109
4.3	Dagens situasjon	110
Kapittel 5		
Eiendomsregistrering, offentlige registre og statistikk		116
<i>Einar Hegstad</i>		
5.1	Registre som felleskomponenter i digital infrastruktur	116
5.1.1	Bakgrunn	116
5.1.2	Folkeregisteret	118
5.1.3	Enhetsregisteret	119
5.1.4	Matrikkelen som offentlig register	120

5.2	Matrikkelens informasjonsinnhold	121
5.2.1	Matrikkelenheter	121
5.2.2	Samlet fast eiendom	122
5.2.3	Adresser	123
5.2.4	Bruksenheter	125
5.2.5	Kretser	125
5.2.6	Bygninger	127
5.3	Hovedprinsippene i samspillet mellom matrikkel og andre registre	127
5.3.1	Omfanget av relasjoner	127
5.3.2	Grunnforurensning	128
5.3.3	Kulturminner	128
5.3.4	Postadresser	129
5.3.5	Folkeregisteret	129
5.3.6	Landbruksregisteret	130
5.4	Koordinering av eiendomsinformasjon i matrikkel og grunnbok	130
5.4.1	Hva er hoveddelene for eiendomsinformasjon ment å være?	130
5.4.2	Matrikkelen	131
5.4.3	Grunnboka	133
5.4.4	Kommunalt planregister	136
5.5	Sluttkommentar	138

Kapittel 6

Eiendomsinformasjon ved boligomsetning	141
--	-----

Søve Bærug

6.1	Innledning	141
6.2	Hvorfor er eiendomsinformasjon viktig?	142
6.2.1	Forbruker og marked	142
6.2.2	Insentiver for selger	144
6.2.3	Potensielle kjøpere har kort tid i Norge	145
6.2.4	Når informasjon fram til potensielle kjøpere?	146
6.3	Eiendomsinformasjon i handel og vandel	147
6.3.1	Avhendingsloven	147
6.3.2	Lov om eiendomsmegling	148
6.3.3	Bransjenormer og lignende	150
6.3.4	Tradisjon – nasjonalt og lokalt	152
6.3.5	Øvrig informasjon	154
6.3.6	Kort om andre omsetninger	155
6.4	Noen vurderinger	156

DEL II AREALADMINISTRASJON VED EIENDOMSDANNELSE

Kapittel 7**Avtalefriheten ved eiendomsdannelse . . . . . 161***Frode Aleksander Borge*

- 7.1 Prinsippet om avtalefrihet. 161
- 7.2 Avtalefrihetens begrensninger i forhold til avtaleloven 163
- 7.3 Forholdet mellom avtalefriheten og jordloven 165
- 7.4 Forholdet mellom avtalefriheten og konsesjonsloven 169
- 7.5 Forholdet mellom avtalefriheten og matrikkelloven 171
- 7.6 Forholdet mellom avtalefriheten og plan- og bygningsloven. . 177
- 7.7 Forholdet mellom avtalefriheten og rettskraftige avgjørelser. . 180

Kapittel 8**Hvordan kan arealplaner påvirke fysisk utforming av eiendom? . . . . . 182***Fredrik Holth*

- 8.1 Planleggingens rolle i dannelsen av eiendom. 182
  - 8.1.1 Problemstilling. 182
  - 8.1.2 Rettsgrunnlaget 183
  - 8.1.3 Planmyndighetens kompetanse etter plan- og bygningsloven 184
- 8.2 Planers rettsvirkning. 185
  - 8.2.1 «Juridisk bindende» planer har rettsvirkninger for utnyttelse av eiendom. 185
  - 8.2.2 Reguleringsplaner 185
  - 8.2.3 Kommuneplanens arealdel. 187
- 8.3 Styring av arealbruk og utnyttelse av eiendom 187
  - 8.3.1 Reguleringsplanlegging 187
  - 8.3.2 Planbestemmelser som styringsinstrument 188
  - 8.3.3 Reguleringsbestemmelser som påvirker eiendomsdannelsen 189
- 8.4 Rettslige begrensninger 193
  - 8.4.1 Plan- og bygningsloven 193
  - 8.4.2 Forvaltningsloven. 193
- 8.5 Kontroll med reguleringsbestemmelser 194
  - 8.5.1 Forvaltningskontrollen. 194
  - 8.5.2 Domstolskontrollen 194
- 8.6 Sluttkommentar 194

Kapittel 9**Måling og deling** ..... 195*Helge Nysæter og Arve Leiknes*

- 9.1 Hvorfor måle, dele og hvordan 195
  - 9.1.1 Hva vil det si å måle og dele? 195
  - 9.1.2 Hvem trenger opplysningene? 196
  - 9.1.3 Grunnlaget for målingene 197
- 9.2 Oppmåling og gjennomføring av oppmåling. 198
  - 9.2.1 Målingskravet 198
  - 9.2.2 Kompetansekrav til den som skal måle 199
  - 9.2.3 Hva skal måles? 200
  - 9.2.4 Måling med totalstasjon. 201
  - 9.2.5 Måling med satellitmottaker (sanntids-GNSS) 202
  - 9.2.6 Feilkilder ved GNSS-måling. 205
  - 9.2.7 GNSS-måling med kontroll 205
- 9.3 Beregning av koordinater 206
  - 9.3.1 Utjevning og grovfeilsøk 206
  - 9.3.2 Indre og ytre pålitelighet 206
  - 9.3.3 Innføring i matrikkelen og arkivering av beregningsdokumentasjon 207
- 9.4 Nøyaktighet, kompetanse og dokumentasjon 208
  - 9.4.1 Nøyaktighet. 208
  - 9.4.2 Kravet om beregning av ytre pålitelighet 209
  - 9.4.3 Landmålerens kompetanse. 210
  - 9.4.4 Dokumentasjon til grunneier 211
- 9.5 Virkningene av dagens oppmålingskrav 212
  - 9.5.1 Avvik mellom grenser i matrikkelen, i reguleringsplaner og i terrenget. 212
  - 9.5.2 Når det oppstår tvist om oppmålte eiendomsgrenser . 212
  - 9.5.3 Konsekvenser av standarden 213

Kapittel 10**Eiendomsdannelse i bytransformasjon** ..... 215*August E. Røsnes*

- 10.1 Bystrukturen. 215
- 10.2 Planleggingens byutvikling 218
  - 10.2.1 Utbyggingsmønsteret – konsolidering, transformasjon eller ekspansjon? 218
  - 10.2.2 Bebyggelses- og tomtemønster 220
  - 10.2.3 Eiendomsstrukturen 222
- 10.3 Eiendomsdannelsen 224
  - 10.3.1 Arealtilgangen i byutvikling. 224

10.3.2	Fasene og trinnene	225
10.3.3	Matrikulær omforming	228
10.4	Brukerregime og transaksjoner	233
10.4.1	Initiativtakers koordinering	233
10.4.2	Myndighetenes administrasjon	235
10.4.3	Eiendomsdannelse som ledd i produksjon av grunn- og gulvareal	237

Kapittel 11

Krav til etablering av eierseksjonssameie og borettslag	240
--	------------

Børge Aadland

11.1	Forutsetningene for dannelse av eiendom til boligformål	240
11.2	Eierseksjoner	242
11.2.1	Terminologi og rettsgrunnlag	242
11.2.2	Opprettelse av eierseksjonssameie – seksjonering	242
11.2.3	Seksjoneringsbegjæringen	247
11.3	Borettslag	250
11.3.1	Terminologi og rettsgrunnlag	250
11.3.2	Stiftelse av borettslag	251
11.4	Dokumentavgift	256

DEL III ORGANISERING AV AREALADMINISTRASJON

Kapittel 12

Uavhengig kompetanse og påliteleg informasjon

i eigedomsregistrering	261
---	------------

Arve Leiknes, Leiv Bjarte Mjøs, August E. Røsnes og Hans Sevatdal

12.1	Utvikling og reformer frå 1960	261
12.1.1	Strategien for hamskifte	261
12.1.2	Innføring og etablering av GAB.	266
12.1.3	Geodatasamarbeidet utviklar seg ut over 1990-talet .	268
12.2	Organisering av utøvarar og resultat	269
12.2.1	Utføring av kart- og delingsforretningar	269
12.2.2	Kva vil det seia at utøvarane er uavhengige og kompetente?	273
12.2.3	Prising av oppmålingsforretning og grensegang	278
12.2.4	Manglar, årsaker og konsekvensar	279

Kapittel 13**Eiendomsdannelse mellom myndighetsutøvelse og tjenesteyting . . . . . 286***Leiv Bjarte Mjøs og Hans Sevatdal*

- 13.1 Eiendomsforhold som objekt for endring 286
  - 13.1.1 Initiativtaker, eiendomsdannelse og eiendomsforhold . 286
  - 13.1.2 Hva er eiendomsdannelse? 288
  - 13.1.3 Rettighetenes betydning i eiendomsdannelsen 290
- 13.2 Organiseringen – initiativtaker, tjenesteyter og forvaltning . . 292
  - 13.2.1 Tjenesteyting versus forvaltning, jordskifte og tinglysing 292
  - 13.2.2 Eiendomsdannelsen møter systemet 295
  - 13.2.3 Saksveier og transaksjoner 297
- 13.3 Organisering og styring 301
  - 13.3.1 Fragmentert forvaltning 301
  - 13.3.2 Alternativene i og utenfor det etablerte systemet 303
  - 13.3.3 Kimer til nye muligheter? 303

Kapittel 14**Arealadministrasjon i kontrasterende lys . . . . . 305***Leiv Bjarte Mjøs og August E. Røsnes*

- 14.1 Nasjonale systemer – internasjonale trender 305
- 14.2 Arealadministrasjon – fra eiendomsregister til geografisk informasjon 308
  - 14.2.1 Eiendomsforståelsen 308
  - 14.2.2 Romlig avgrensning 309
  - 14.2.3 Registering 311
  - 14.2.4 Integrering av samfunnsinformasjon 313
- 14.3 Eiendomsdannelse 314
  - 14.3.1 Fysisk eiendom og rettigheter 314
  - 14.3.2 Eiendomsregistrenes rolle som økonomiske registre . . 316
- 14.4 Myndighetsutøvelse, tjenesteyting og kompetanse 318
  - 14.4.1 Forvaltning eller tjenesteproduksjon 318
  - 14.4.2 Tilgjengeligheten til tjenester og informasjon – gratis eller betaling, åpen eller begrenset? 319
- 14.5 Kommentarer til kontrastene 321

Forfatteroversikt 322

Referanser	324
Lover med forskrifter	339
Departementale rundskriv	341
Kommunal- og arbeidsdepartementet	341
Landbruks- og matdepartementet	341
Domsregister	342
Klagesaker	343
Sivilombudsmannen (SOM)	343
Fylkesmannen	343
Stikkordregister	344